

Az 1923-as megalakulástól napjainkig terjedő időszakból három évtized a z öntevékeny működésnek, több mint négy évtized pedig a hivatásos munkának a jegyében telt el. Zenekarunk rangot vívott ki magának a magyar zenekultúra területén. Ennek elismeréseként 1978-ban a szegedi Operafesztiválon a „Legjobb zenekari munkáért” kitüntetést nyerte el, 1989-ben a Pro Urbe Debrecen, 1991-ben pedig Bartók Béla – Pásztori Ditta művészeti díjat kapott. 1990 február 1-jétől

Debrecen városa, majd Debrecen Megyei Jogú Város Közgyűlése mint felügyeleti szerv átvette a MÁV-tól a zenekart. Azóta az együttes új neve Debreceni Filharmonikus Zenekar. A debreceni önkormányzat fontosnak tartja a kulturális értékek megőrzését. Támogatása biztos hátteret, komoly anyagi segítséget jelent a zenekar számára.

1994 óta a zenekar igazgatója Kovács János, vezető karmestere Kollár Imre.

Az együttes első önálló szponzorának, az IBM Magyarországnak a támogatásával készült el a zenekar első CD lemeze Kollár Imre vezető karmester vezényletével. A második CD lemez az idén, 1998-ban jelent meg. A Debreceni Filharmonikus Zenekar más szponzorai, támogatói a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a MATÁV, a MALÉV Kelet-Magyarországi Területi Igazgatósága, a K & P Concert Management, a Cívis Hotel Kálvin, a Cornett Bt. és az Agrárgazdaság Kft.

Harminc éve az első pultnál

Szelezsán István, a Szegedi Szimfonikus Zenekar titkára beszélget Király Istvánnal, a zenekar szólamvezető elsőkürtösével abból az alkalomból, hogy harminc éve tölti be ezt a posztot.

Sz. I.: Kedves Pista! Hadd kezdjem a szokványos kérdéssel: hogyan kezdődött pályád?

K. I. Zenekari pályafutásomat Győrött kezdtem a Filharmonikus Zenekarnál 1961-ben. Szegedre 1965. április 1-jével kerültem Vaszy Viktor, a Szegedi Nemzeti Színház igazgatója hívására. A győri zenekarban első kürtös voltam, de Szegedre, a Nemzeti Színház zenekarába akkor második kürtös kellett. Elvállaltam ezt a pozíciót, hisz itt szép feladatok vártak rám! Szeged zenei híre, a szabadtéri, Vaszy személyisége vonzott. Majd 1968. január 1-től, az akkori elsőkürtös (Kovács János) betegsége miatt engem bízott meg Vaszy az elsőkürtösi teendők ellátásával. 1969. augusztus 1-től a Szegedi Nemzeti Színház Zenekarából önállósult Szegedi Szimfonikus Zenekarnál is szólamvezető első kürtösnek nevezett ki és azóta is ezt a pozíciót töltöm bel.

Vaszy keze alatt gyorsan gyarapodott operai és hangverseny-repertoárom. Két év alatt harminc (!) operát játszottam. Harminc különböző opera, plusz a hangversenyek. Ezeket az adatokat mind igazolni tudom, mert kezdetől vezetem az operaelőadásokat és a hangversenyeket.

A virágzó operakultúra és hangversenyélet csodálatos iskolának bizonyult. Nagyszerű vendégművészekkel volt szerencsém együtt játszani. Hazai

kiválóságainkon (Simándy József, Moldován Stefánia, Komlóssy Erzsébet, Melis György, Gregor Jóska, Gyimesi Kálmán, Réti Csaba, Karikó Teri stb., stb.) kívül sok külföldi énekessel is játszottam operákat. A hangversenyéletben hasonlóan nagyszerű művészekkel volt szerencsém együttműzskálálni. Kevés itt a hely, hogy felsoroljam a vendégkarmestereket, akikkel szintén nagy élmény volt az együttműzskálás. Azért néhány név, ami az eszembe jut: Libor Pesek, Wolfgang Bothe, Paul Capolongo, Eliahu Inbal, Lamberto Gardelli, Kobajasi Kenicsiro, stb. Nem beszélve a magyarokról: Komor Vilmos, Kórody András, Lehel György, Lukács Miklós, Erdélyi Miklós és így tovább.

Sz. I.: Voltak-e, vannak-e szólista-ambícióid?

K. I.: Még 1965-ben, amint Szegedre kerültem, megalakult a Szegedi Fúvósötös. Román Zoltán, Nagy Imre, Török János, Király István és Szalay György voltak az alapító tagok. Ebben a fúvósötösben való munkálkodás kamarazenelési igényemet maximálisan kielégítette. Szerencsére az akkori Országos Filharmonia viszonylag gyakran foglalkoztatta együttesünket. Ez a kamarázás természetesen nagyon jótékony hatással volt a zenekari játékra is! A

kamarázásnál elengedhetetlen egymásra figyelés, alkalmazkodás, megtette jótékony hatását a zenekari muzsikálásban is. A 70-es évek vége felé néhány szólista feladattal is megbízott a Filharmonia. Így volt szerencsém többek közt eljátszani Réti Csabával, a Szegedi Szimfonikus Zenekar Kamarazenekarával Szalatsy István vezényletével Britten: Szerenád tenorhangra, kürtre és vonószekarra című művét. Szólista produkcióim között ezt tartom a csúcsnak. Egyébként úgy ítélt meg, hogy nem vagyok igazán alkalmas szólistának. Ilyenfajta ambícióimat a fúvósötösrel való szereplés kielégítette. Két kollegánk – szerintem korai – halála, mások külföldre távozása sajnálatos módon megszüntette a fúvósötös létét. Örömmel látom azonban, hogy ifjú kollégáink létrehoztak egy ilyen együttest és lelkesen dolgoznak együtt. Úgy látszik föltámad Szegeden a fúvósötös! A Szegedi Fúvósötös megszűntével azért nem maradtam teljesen kamarazenelés nélkül, hiszen röviddel a Szegedi Szimfonikus Zenekar megalakulása, önállósodása után megalapítottam a Szegedi Kürtkvartettet. Ezt az együttest már közel sem foglalkoztatta a Filharmonia annyit, mint a fúvósötöst, viszont létezik még a mai napig is és működik is! Immáron hagyományrá vált, hogy minden év november elején a Szegedi Felsővárosi Szent Miklós templomban

közreműködik H. Neuhaus: Grande Messe di Saint Hubert előadásában. Ilyenkor, erre a Hubertusz-misére el szoktak jönni vadászok is, díszbe öltözve, remekül idomított kutyáikkal, sólymaikkal, stb.-vel. Mindig nagy sikere van ennek az eseménynek. Kivonult már ilyenkor a Nimród c. vadászfolyóirat, máskor a TV, még film is készült erről az eseményről. Ezzel a kürtkvartettel készült felvétel a rádióban, a TV-ben, filmben. Sőt! még egy ún. „félkomolyzenei klip” is készült nemzetközi összefogással és stábbal, amiben mind a Fúvósötössel, mind a Kürtkvartettel szerepeltem. Ez utóbbi együtttest gyakran hívják különböző vadászati eseményekre. Ezek kellemes kirándulások a szó szoros és zenei értelmében is.

Sz. I.: Mondj még valamit Vaszyról!

K. I.: Vaszy nagyságára jellemző eset: 1966-ban a Szegedi Szabadtéri Játékokon fellépett egy grúz balettegyüttes két műsorral. A. Macsavariani: Otello és O. Toradze: Gorda c. balettjét táncolták el. A számunkra ismeretlen szerzők műveit a rendszeres próbák megkezdése előtt Vaszy átjátszatta a zenekarral. Ő is akkor látta először a partitúrát. Végigküzdöttük magunkat a darabokon. Amikor aztán megérkezett a grúz karmester és nekiláttunk megtanulni a darabokat, döbbenet tapasztaltuk, hogy mennyire meggyeztek a tempók, a dinamika, az egész mű! Mintha Vaszy ismerte volna ezeket a darabokat. Kitűnően ráértett a zenére. Amikor különböző okok miatt kevés idő állt a rendelkezésre egy-egy hangversenyre való felkészüléshez, olyankor Vaszy úgy fejezte be a koncert előtti utolsó próbát, hogy: „Majd vigyázzunk!” S mi vigyáztunk. Ő ilyenkor oly szuggesztív erővel dirigált, hogy magára ragadta a zenekart, s a zenekar azt és

úgy csinálta, ahogy ő akarta! Részéről az egyik legnagyobb elismerésként azt tartom számon, amikor azt mondta nekem: „Maga, maga tudja, hogy mikor, milyen dinamikával kell játszania!”

Sz. I.: Apropos! Elismerés! Kaptál kitüntetést, vagy valami más elismerést hivatalosan?

K. I.: Igen, kaptam. Miniszteri Dicséret (1974), Kiváló Dolgozó (1976), Év Zenésze (1990), Bartók-Pásztorí Díj (1989). Az Év Zenésze kitüntetés különösen kedves nekem, hisz a kollégáim ítélték akkor nekem. Valamint azok az elismerések, gratulációk, amiket kollégáktól, a közönségtől kapok. Egy-egy szép koncert után még napokkal, hetekkel is megállítanak az utcán és gratulál-

nak. Egy kollégám mondta, hogy egy másik vidéki nagyvárosban járván az ottani kollégák évek múltán (!) is emlegették pozitívan, amikor beugrottam egy Fidelio előadásukba. Egy másik vidéki nagyvárosban meg egy Faust-beugrásokat dicsérték sok év elteltével is. Ezek az igazi elismerések, kitüntetések! 1975-ben, amikor már 10 éve eljöttünk Győről, mesélte egy ottani ismerősöm,

hogy egy koncerten valaki felsóhajtott mögötte: „Amióta Király Pista element innen, nem hallottam szép kürtszót”. Biztos, hogy az időben eltelt távolság is megszépítette az illető emlékeit, de azért be kell vallanom, igen jólesik ilyent hallani! Amikor még jelent meg kritika a helyi újságban egy-egy hangverseny, vagy operabemutató után, elő-előfordult, hogy a kritikus név szerint is dicsőítően említett meg engem. Sajnos, már sok év óta egyszerűen elfeledkeznek a zenekarról – se jót, se rosszat nem írnak róla. A legutóbbi Szabadtérin történt például, hogy az Elisabeth c. musical utolsó előadásának a végén a rendező a tapsrend kapcsán mindenkit a színpadra hívott név szerint, aki az előadás részese volt. Elsősorban természetesen a főszerplőket, szólistákat, majd a különböző tervezőket, énekkart, tánckart, sminkeket, öltöztetőket, fodrászokat, műszakot, de még csak meg sem említette, hogy az előadás részese – s nem kis részese! – volt a zenekar is. Azért érdekes az is, hogy nem egészen

újkeletű ez a bánásmód a zenekarral. Még Vaszy idejében történt, amikor rengeteget „tájoltunk”, hogy megjelent a próbatáblán egy utasítás a következő szöveggel: „A tájbuszokba először a művészek szállnak be, a csoportos személyzet (énekkar, műszak, zenekar) tagjai csak ezután foglalhatnak helyet.” Ebben a felsorolásban is utolsó helyre került a zenekar.

Sz. I.: Említetted, hogy a repertoárodad bizonyítani tudod. Mi ez a „bizonyíték”?

K. I.: Feleségem (Homor Mária), aki „szintén zenész”, hegedűs, még lánykorában elkezdte gyűjteni az általa játszott hangversenyek műsorát egy kis füzetbe, amibe pár taktust is leírt a játszott művek illusztrálására és aláírta a vezénylő karmesterrel, közreműködő szólistával, szólistákkal. Ebben a buzgalomban idővel én is részt vettem, sőt teljesen átvettem ennek a Hangversenykönyvnek a vezetését, megírását, aláírását. Tehát amióta zenekarban játszunk – ideértve a győri éveket is – vezetjük ezt a Hangversenykönyvet. Az operaelőadásokat is jegyzem, de azokat már nem iratom alá a résztvevőkkel. Így szép kis kollekción gyűlt össze az eddigi évtizedek alatt! Az autogramok kérésekor sok esetben személyemnek szóló gratulációk is beírásra kerültek. Nemrégiben átlapoztam mind a 11 kötetet és egy érdekes dologra figyeltem föl. Egy esetet kivéve mindig vendégkarmester, vagy vendégzólista adott elismerése jeleként néhány gratuláló szót. Saját főnököm maximum szóban reagált, ha arra rászolgáltam. Eddig tehát egy eset volt, hogy az éppen „soros” igazgató-karmester írásban ilyen módon ismerte el pillanatnyi teljesítményemet.

Sz. I.: Mit gondolsz, mi tartott meg Téged ezen a pályán, itt Szegeden ennyi ideig és hogy sikerült elérned, hogy immáron 30 éve vagy első kürtös, szólamvezető?

K. I.: Az a tény, hogy ennyi időt eltölthettem ezen a pályán, ezen a poszton, annak is köszönhető, hogy feleségem áldozatos munkával biztosítja a háttérrel, a nyugodt, boldog családi légkört, hogy az Istentől kapott tehetségemet minél jobban kifejthessem. Igyekeztem még a nekem kevésbé tetsző játszanivalóban is megkeresni azt a részt, ami szép, ami tetszik, s ennek kedvéért teljes erőbedobással játszottam le a többit is. Ez a módszer nem könnyű, elismerem. Sőt! nagy önfegyelmet kíván. Ez az, ami sajnos egyre kevesebb emberben van meg. Az önfegyelem! Pedig enélkül ezen a pályán vagy nagyon keservesen lehet megmaradni, akkor is csak ideig-óráig,

vagy egyáltalán nem. Kínszenvedés lehet úgy beülni a zenekarba, hogy: „Jaj, de utálok ezt”. Az ilyen mentalitás nem is szül jó eredményt és akkor hol van még a művészet!? Közönséges, durva lelkülettel képtelenség szépen muzsikálni! A művészeti ágak között a zeneművészet gyakorlásához kell szerintem a legkifinomultabb lelkület.

Nagyon elanyagiasodott a világunk! Ma már egy pályakezdő először a markát tartja, s csak azután kérdezi meg, hogy mit kell játszani. Az amatőrök lelkesedése már teljesen kihalt a hivatásos zenekarok tagjaiból, vagy csak elenyésző módon van jelen. Nem szeretek általánosítani, de a tapasztalat a fentieket igazolja. Az előbb említettem, hogy Vaszy „majd vigyázzunk” jelszavára hogy össze tudta szedni magát a zenekar! Pedig abban a Szegedi Szimfonikus Zenekarban sokkal kevesebb diplomás zenész játszott, mint most. Az ember azt hihetné, hogy a mai fiatal diplomásokkal felfejlesztett zenekar csodás produkciókra lesz képes!... S hogy ez nem egészen így van, egyetlen dologra vezetem vissza: a fegyelem, az önfegyelem szinte teljes hiánya. Erre most nem akarok részletesen kitérni, pedig e téma „megérne egy estét”!

Az, hogy Szegedre jöttem, mint már említettem, Vaszy hívó szava volt. És itt maradtam. Pedig már, vagy még 1968-ban is hívtak Budapestre, és még néhány évig hívtak, hívogattak. Nem mentem, maradtam. Nem akartam elfogadni azt, hogy minden, ami említésre méltó, csak Budapesten történhet. Ott nem biztos, hogy lett volna ilyen jó csapat, mint a fúvósötösünk. Szerettem volna hozzájárulni ahhoz, hogy ha valami jót csinállok, az itt történjen Szegeden! Budapesten sokadik lettem volna, itt az első között voltam, s vagyok. Ott volt példa előttem Vaszy. Meg a Szegedi Szabadtéri Játékok. Vaszy sem törte magát, hogy Budapestre menjen. Öt évig lakunk Kiskundorozsmán albérletben, s motorral jártunk be Szegedre. Egy-egy előadás után (akár színházi, akár szabadtéri) láttam, hogy Budapest felé hosszú kocsisor haladt. Tehát sokan jöttek Szegedre onnan zenei élményben részesülni. No meg aztán jól éreztem magam itt. Gyermekeim egy kivétellel már mind itt születtek, ők igazi szegediek lettek és hallani sem akartak arról, hogy elmenjünk innen.

Sz. I.: Végül azt mondd meg, hogy meddig szeretnél dolgozni, meddig lehet még ezt a posztot ellátni?

K. I.: Csodálatos pálya ez, de őszintén szólva, ha megkérdeznéd, hogy ha újra kezdhethem az életemet, akkor is ezt a pályát választanám-e, nem tudom, mit válaszolnék. Arcpirítóan alacsony a fizetésünk. A mellékállások kényszerű vállalása miatt már alig-alig jut idő és energia a hangszeres szinten tartáshoz, pláne az előrehaladáshoz! Ezért ezt a hivatás szépsége miatt érdemes csinálni.

Legnagyobb (és legjobb) kritikussaim a családom. Feleségem, három lányom, egy szem fiam nem rejtik véka alá kritikuss megjegyzéseiket. Megállapodtam velük, hogy csak addig maradok aktív ezen a pályán, amíg el nem kezdődik egy hallható hanyatlás. Akkor szólnak és én levonom a konzekvenciát. Szerencsére van utánpótlás, senki nem pótolhatatlan. Azért szeretném, ha még az unokáim közül néhányan hallhatnának zenekarban játszani! Ha nem is mind a tíz, de a nagyobbak lassan már eljöhének egy-egy matinéra, ha Szegeden laknának!

Olyan ígéretes hangversenyprogramok adódnak évről-évre, hogy igazából ha ténylegesen nyugdíjba vonulok, igen csak hiányozni fog a zenekari játék. Annak ellenére, hogy engem sok minden más is érdekel. Például a hobbijaim! A pénz/éremgyűjtés, a barkácsolás, villanyvasút modellezés stb. Talán nyugdíjjasan lesz időm, hogy rendezgessem gyűjteményemet kedvem szerint, hogy megcsináljam mindazt, ami vár kis műhelyemben, kinn a kertben, hogy játszhassak unokáimmal stb.

Tehát van kijelölt dolog, ami majd abahagyatja velem ezt a pályát. Addig, ha a vezetőség is jónak látja, még szeretnék játszani, hisz ez nem csak munka, hanem „játék” is!

Sz. I.: Végezetül további munkádhoz, álmaid megvalósításához jó egészséget kívánok, sok erőt és még több örömet irigylésre méltó szép családotokban, sok gyönyörű unokádban!

Szeged, 1998. november 10.

Szelezsán István
zenekari titkár